

74

DISPUTATIO INAUGURALIS DE S OR T I L E G I O.

Quam

Occasione verborum Cornelii Taciti Lib. de
Moribus Germanorum, Cap. X.

Ex suffragio Amplissimi PHILOSOPHORUM COLLEGII
in Regia & illustri ad Auram Academia,

SUB M O D E R A M I N E,

Viri Admodum Reverendi & Praclarissimi,

M. ANDREÆ WANOCCHII,

Philos. Pract. & Histor. Professoris Regii celeberrimi,
Pastoris in Pemar vigilantissimi, Promotoris & Prä-
ceptoris sui ætatem colendi,

PRO

GRADU MAGISTERII

Eruditorum censure & publico examini modeste sedit

DANIEL G. DAGENSI

Ven. Consist. Eccl. Ab. Notarius.

In Auditorio Maximo,

Ad diem 31. Octob. Anno Ch. M. DC. XCI.

ABOÆ, Impr. apud JOHANNEM WALLIUM.

Mr. ANDREW MUNICH

ся

NATIONAL U.S.A.

3. *Constitutive* *Regulation* *of* *Gene* *Expression*

Digitized by srujanika@gmail.com

MILITARY MEDICAL EQUIPMENT

Sapientia non minus quam elegantia morum laude conspicuo

VIRO JUVENI

DOMINI DANIELI DAGERI

Philosophiae Candidato meritissimo, Consistorii Ecclesiastici Secretario solertissimo, amico & commilitoni suo honorando, & nunc pro honoribus Magisterii, de SORTILEGIO soli.

de & nervosè differenti;

Quantus in Aoniiis labor est pallescere chartis
Artibus atque bonis invigilare diu:
Tantus honor Musas etiam comitatur amoenas
Et jubare exultas irradiare facit.
Ergo tuis studiis Dageri doctissime grator,
Quae merito clarum nomen honoris adis.
Quae tibi Majestas virtutis dona propinat
Pallas amica etiam digna bracea parat
Nunc cape: nunc rutila, tua tempora cinge tiara
Indolis egregia signa venusta sicut.
Prosint hi tituli, prosint ea præmia que mox
Explicat ad curas sacra Minerva tuas.
Usibus in patriis tua splendeat aurea virtus
Et vigor ingenii plaudat ubique precor!
Gratulabundus sed occupatissimus
scripsit

JOHANNES FLACHSENIUS.

VIRO

Eruditione, virtute & morum concinnitate conspicuo,
Dn. DANIELI HÄGGERE Nyl:
Ecclesiast. Confess. Notario spectabili & solertissimo,
Philos. Candidato dignissimo, Amico singulari,
Cum pro bonoribus in Philosophia summis disputaret,

Est Formosa soli species & blanda voluptas
Anni, fructiferis pendent quando arbuta ramis.
Vinea prægnantes cum trudit læta racemos;
Dulci cumque tumet svavis viticula Baccho;
Floraque cum ridens, sacris honorata superbis
Promovet in faustos lætantia germina flores,
Alma Ceres terris dono quo proster opimo;
Pondere tam grato contecti gratia ruris
Quanta est? Quamque nitens ditati gloria campi?
Omnia tunc rident, tunc formissimus annus.
Et tua odoratis vernant cum floribus arva,
Demetat & messem Doctarum turba Sororum
Blandula, tñ placidam, Respondens arte sophorum
Cognite jam dudum Masis, svavissime nobis
O HÄGGERE, annon rerum speciosa tuarum
Forma virat? Certè locuplete beaberis usque,
Proventu, nam parturiet tuus ardor honorem.
Parturit & jamjam virtus laudesque decusque
Vertice nam Pindilaurus hederasque decoras
Contexunt Charites, quea circum mollia cingent
Tempora. Tu celso has spectans de ponte cathedra
Festivas euras, arguto differis ore,
Sicque doces meritum cyclos rutilasque corollas
Te sanis. O Miles castris fortissime Pimplæ,
Tradita nunc astris aceinge bracea letundis!
Atque pari gestes latus tua munera curso!

Hec gratulabundus fecit, amoris

& honoris causa.

DAVID EUND.

VIRO

Solidioris literaturæ laude commendatissimo

DN. DANIELI HÄGERE/

Philosophiæ Candidato meritissimo & Consistorii Ecclesiastici Notario vigilantissimo, fautori & amico hono-
rando de Sortilegiis pro Gradu in Philosophia Magi-
sterrum feliciter & docte ut solet differenti

Ex ANIMO GRATULATUR.

Qui fuerat qvondam septus caligine multa
Alpicit hic lucem non sine laude labor.
Nec tu laude cares, magicum sic usque nocivum
Qvod graviter removes, assidueque doces.
Qvot numero Sortes, quid signent qvidq; valebunt,
Non valet hic ratio, consiliumque minus.
Et solenne fuit, Romanis ducere sortem,
Dum fuit in dubio clarus & amplius honor.
Ast aliud monstrant DANIEL tua dogmata docta
Qui dubias Sortes detegis ore gravi.
Idecirco merito nomen titulumque Magistri,
Nunc dat pro studiis, pulera sophia tibi.
Sit tua Sors felix sint & tua fata benigna
Hoc precor hoc voveo vive valeque diu!

GABRIEL THAUVONIUS.

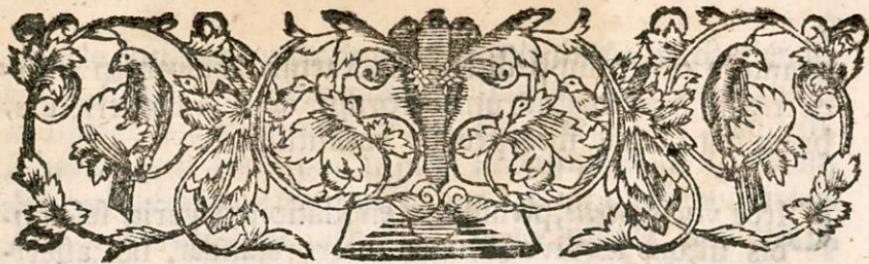
PRO O E M I U M .

N admirabili Natura rerum lucet, ae niti-
dissimo splendore coruscat cum primis
in per vestigabilis DEI opificie sapientia;
cujus vestigia tam expressa undique oculis
obversantur, ut animos, nisi ferorum
animantium cyclopica luxurie irretitos,
evidenter facileque convincant. Inter
hec sapientiae Divine testimonia non mi-
nimum est, cognata animantibus à prima origine futurorum pre-
sensio, hominumque, splendidissima integritate fulgentium, perfe-
ctissima scientia, naturaeque incomparabilis vis, ad observandos
notandosque futurorum eventus, ita, ut eterna illa luce fulgidi, cau-
sus multorum eventum, per signa hunc in finem creata, certius ac
indubitate prescire potuerit par amicorum Paradisiacum. Sed post-
quam obscuratum fuit lumen sapientiae divinae, parentum primorum
lapsu, factum, ut obfuscata microcosmi lux, cœu solis splendidior
facies, per densa nubium, & atra nebularum, hebetata mentis acie, ac
langido rationis usu, jam rerum magnalia contempletur & intu-
catur; juxta que ingenia mala, simul pervasit in miseriam atque
iræ DEI & tristissimarum pœnarum tormentis subjectam
naturam, metus perpetuus, scil. malorum, atq; ingens
horribilium dubitationum & fluctuationum Chaos, ut nunquam
satiata, immenso desiderio prospiciendi, ac prenoscendi sive immi-
nentia mala, sive futurorum eventus, hereat. Idcirco magis solliciti
sunt de futuris, quam ut tranquille fruantur presentibus. Hinc
miseria illorum pectora multis perturbationibus, veluti dubitatio-
num perpetuarum aculeis, ut plurimnm punxit atq; vexavit deplo-
randa illa sollicitudo, ita, ut, quamvis in acerbissimis casibus illans
Spes alat & sustentet, tamen in ipsa attentione & spe semper se in-
ferat & immiscat metus; cui, haud scio, an plus mali insit, quam in
ipso

casu infelicitatis? Sic & cruciatus formidinum aceriores sunt, atque
nimisque convellunt atrocius, quam ullæ adversitates presentes:
quapropter gestiunt omnes finem videre, vel spei vel motus. Hinc
tot genera divinationum, Sortilegia, hariolationes, auguria,
extispicia, haruspicia, & nescio quæ plura, tantopere ubiq; lo-
corum & gentium, invulnerantur. Ubi tamen sciendum, Divina-
tionem omnem haud esse contemnendam; utpote Vaticinia san-
ctorum Prophetarum & Apostolorum: illorum quidem de
duratione rerum, diversa gubernatione ac differentibus statibus, de
monumentis precipuarum mutationum mundi, item de distinctis
quatror mundi Monarchiis, earundemque ordine, interitu, instau-
ratione, de ruinis & collisionibus regnum, de Regno Judaico,
Israelite, Aegyptio, Syriaco, Assyrio, Persico, Græco;
imo de dulcissimo futuro humani generis Redemptore. Horum
vero de calamitatibus & afflictionibus, oneraturis Ecclesiam in hac
vita, de regno Antichristi, de signis præcessuris extremum judici-
um. Haec, inquam, sunt ejusmodi Divinationes, quibus Viri a
DEO solo excitati, infrastructique donis Spiritus Sancti peculiaribus,
usi fuerunt. Divinatio Physica pariter, dum intra suos limi-
tes manet, laudem maximam meretur: rerum namque condi-
tarum naturas considerat, & scrutatur. Hinc predictiones sunt,
que a causis signisque in natura ordinatis divinitus sumuntur: sunt
autem ejusmodi signa velut vestigia, sensibus obvia, qua deducunt
oculos & animos ad rerum ipsarum, procul a conspectu remotarum
atque abditarum, inspectionem; quarum contemplatio, observatio,
ac pensatio nequaquam legi DEI aduersatur. Sed Divinatio
Diabolica, cum speciebus suis supra notatis, & pluribus aliis,
quemadmodum ab expresso mandato DEI, a cœlestibus testimoniois,
& Scripturæ exemplis, longe aliena, atq; a Diabolo profecta est, sic il-
lam ad garamantas usq; relegamus: Demonum namq; fera a primo
ordio rerum tanta potentia, tantaq; calliditas semper erat, ut illas
in interpretandis signorum mysteriis, in explicandis sciscitantium
respon-

responsis, ac compescendis litigantium turbis, artificiosa pernicies, per-
niciosa fraudulentia, & fraudulentia astutia, tanquam pedisseque
semper concomitatae sint. Hinc incredibili solertia, multa ex signis
obviis, vel Physicis vel Ethicis, ratiocinantur & colliguntur in imperiorum
ac hominum priuatorum negotiis argutissime moluntur, miraque
calliditate telas longas mancipiis suis ac inextricabiles texunt. Qua-
propter sua erexerunt ubique χρησιμωδημata, & in his interpretes,
consultores, & sciscitatores, queis tanquam organis & instrumentis
utebantur quam callidissime. Et quemadmodum innumera sunt De-
monum tentamina, sic imprimis inter ea, mundum alias in vita &
superstitiones proclivem, irritant atque movent divinatoriis suis
fertilegiis, quibus abdita atque abstrusa miro modo eruunt, ignota
eliciunt, incerta confirmant, suscepitorum negotiorum exitus pre-
noescunt, & varia in Dei blasphemiam hominumque perniciem, in-
veniunt atque concludunt. Sed a veritate quantum aliena, com-
mentitia ac impia? Astris namque, addicta volunt esse, quecumque ex-
tremus mundi orbis, circumplexu suo cingit, ut illa non tantum no-
vo consuetode ordine progredientia afficiant corpora formata, sed ve-
lut praesides providentia sua, totam molem universitatis gubernent
& dirigant. Ex hominum atque brutorum corporibus, membris,
ac intestinis prasagia instituunt. Ex tempore certas & infallibili-
les eliciunt futurorum predictiones. Ex literis, numeris atque ca-
racteribus, vaticinia formant inania. Ex sagittis, calculis, talis,
tesseris, fabis, suos faciunt lusus. Qvod omne fortium est stupen-
da vanitas. Ubitamen cum orthodoxis Theologis, & Politicis re-
centioribus, usum sortium, in quantum Scripturae sacrae conformis,
rationi consonus, atque ad bonum Publicum caute atque prudenter
accommodatus est, magnopere commendamus. Hec omnia breviter
nostra jam delineabit Disputatio: quam ad nutum Viri Celeberrimi
inter multa offici*ū* demandati negotia conscriptam, sub ejus-
dem Praesidio, divino fretus auxilio, sequenti suspicio examinandam
aggredior;

Psalm. LXXXVI. v. II.

*Deduce me DOMINE in via tua, & ingrediar in veritate tua,
in unicum hoc dirige cor meum, ut timeat nomen tuum!*

§. I.

DE SORTILEGIIS apud veteres magnam extitisse controversiam, & ob illam difficultatem qvæ sese circa eorundem explicationem intrudit, illustriora præsentis seculi ingenia adhuc multum defatigari, non est ut hujus exigui discursus coarctemus angustiis, verum sortiamur, viam nobis ad interiora horum penetranda sternentes, ea, qvæ ad generaliorem vocis usurpationem spectant, assecuturi. Ex Classicorum scriptis, latis superque clarum, vocabulum SORTILEGII plerumq; in malam partem sumi: sic apud Plinium Libr. VII. c. 4. *Sortilegorum* nomine vanissimæ Magorum pervasionses veniunt, in quam sententiam *Cornelius Tacitus de moribus Germanorum* pag. m. 615. inclinat: hinc græcis κληρονομία; sed aliquando etiam in bonam partem accipi non alienum & inauditum puto, quando scilicet fortitionem sive ipsum actum fortiendi denotat, hinc græcorum κλῆρος. Utriusq; indolem, in

A

qvan-

quantum opem suppeditant Sacrarum Literarum pandectæ, judicia magnorum virorum, ac ipsa Experientia, brevi cura nunc interpretari constituimus.

§. II.

Circa vocis, *Sortis*, pleniorum enodationem variæ fese nobis fistunt æqvivocationes interpretandæ, ubi assertimus vocabulum illud aliquando *impropriæ* accipi, quo sensu longius ad omne genus bonorum trahitur, atq; sic sumitur vel pro *Sorte justorum* (= יְהוָה גּוֹדֵל) qvomodo terra seu regio Populi Dei intelligitur, vel etiam Ecclesia, ut Psal. cxxv. v. 3. Vel pro *Sorte Sanctorum*, τὸν καληγόν τὸν ἄγιον significante Col. I. v. 12. aliquando *Metaphorice* & per catachresin, sic pro alicujus portione, munere, & officio usurpatur, quomodo Sors ponitur allusione vel *ad possessiones & hereditates*, qvæ olim in certas portiones, sorte inter plures distribuebantur, vel ad officium & functionem, qvomodo in Phrasí illa El. xvii. v. 14. *Hec est Pars concilantium nos, & sors eorum qui decipiunt nos.* Sic de *Sortibus* Danielis Cap. XII. v. 13. *Et tu vade ad finem, & quiesces stabis in forte tua sub finem dierum;* Qvod Flacius in Clavi Script. S. ita exponit: *Stabis in fortetua*, pro tua functione fungeris, q. d. Prophetiam illius in ultimis temporibus mansuram illumq; mortuum per librum suum multos ad consummationem seculi docturum ac eruditurum, à qua sententia tamen Celeberr. Osiander in Paraphras. Biblica & Rauppius in Bibliotheca portatili, discedunt. Nonnunquam ab hac usurpatione extenditur vox ad causam efficiētatem *Metonymice*, sic Deus dicitur *Piorum sors*, sic *sors* *Judeorum* Idololatrarum dicuntur fuisse *lapides leves torrentis*. Ultimo *accipitur Proprie*, qvomodo comprehendit sive sortem *Consultoriam*, super controversia duorum
æqua-

3

æquale jus prætendentium, sive *Divisoriām* in partiendis bonis, sive *Divinatōriām*, quæ verbo DEI & causis naturalibus e diametro repugnat, & sit vel *jactu tesserarum*, talorum, fabarumq; in gremium, urnam, situlam, poculum, galeam &c. vel *observatione librorum*, ex numeris, nominibus, literis &c. vel *inspectione extorum*, aliisq; modis innumeris, quos hic omnes recensere vetat instituti servanda ratio.

§. III.

Explicatis itaq; iis, quæ ad pondera æqvivocationis spe-
tant, interius ad rei considerationem deveniendum, ubi in argumenti præsentis definitionem genuinam inquirendum. Alii ex Verbis Augustini in Psalm. xxx. conc.
2. ita definiunt: *Sors non est aliquid mali, sed res est in dubitatione humana divinam indicans voluntatem.* Aliter Thomas
& Malderus : *Sortes dicuntur cum aliquid sit, ut ex ejus eventu res occulta vel dubia cognoscatur :* quam Gisbert.
Voëtius part. III. p. m. 1194. circa finem nimis laxam
& inconvenientem putat, & cum Aretio Probl. Tom. I.
p. 606. hanc amat: *Quod sit modus consulendi Deum, rarer
or quidem, atramen licitus in his eventiis, ubi nec ratio, nec consilium hominum commode adhiberi potest.* Sed quemadmodum nostrarum partium est, non solum hic agere de Sortibus licitis, sed etiam illicitis, qvarum mentionem in divisione & subseqvente discursu faciemus ampliorem, idcirco aliam definitionem nostra jam urget materies, & nullis nos macerantes, talem proprio tradimus judicio:
Sortilegium est modus, quo sive invocatione Nominis Divini, sive Divinatoria quadam arte, de rebus dubiis ac incertis, judicium rectum fertur, ut res extra dubium atq; litem posita, certa & in dubio existat. Expressiore Generis & Differentiæ expositionem consulto hic omissimus, nulli dubitantes, quin

⁴ sibi qvivis tam ex ipsis fontibus Scripturarum, quam annalibus Historicorum habeat perspectum, definitionem datam cum subjecta materia congruam esse, que madmodum etiam pro certo nobis persuasum habemus, cuius in propatulo esse, magnum & multiplicem omni tempore increuisse Sortilegiorum usum, queis in experientis rerum dubiis, *Religiosi* fusis precibus ad Deum, debita reverentia, divinum implorarunt judicium, *superstitione* autem idolomantico cultu a Dæmone, Astris, & cæca Fortuna, eventum expectarunt suo modo optabilem. Si ad præteritorum temporum acta, & illos ritus respiciimus, qvos circa Electionis negotia observarunt pientissimi etiam homines, magnum causæ dirimendæ medium fuerat ipsum Sortilegium. Si cui Romanorum Historiam inspicere placuerit, magnum videbit Sortilegii usum, si ad præsentis seculi statum, ordines ac gubernandi modum oculos convertimus, sive hoc fuerit in eligendis Magistratibus, in dividendis bonis, distribuendis honoribus, ac subeundis periculis, deprehendemus rarius Sortilegii beneficium. Neq; Arioli, Haruspices & alii cuiuscunq; nominis Sortilegi in divinationibus & magicis suis actionibus istius medio carent, qvod ex Historiis liquet. Ordine itaq; nunc ad Divisionem progredimur, quam seqvens excipit paragraphus.

§. IV.

Auctoritate magnorum virorum, triplex facimus sortendi genus, scil. *Divinum*, *Politicum*, & *Divinatorium*. Alii divisionem in *Divinum*, *humanum*, *diabolicum* amant. Thomas Aquin. Sec. sec. Qv. XCV. art. 8 & Isingius in Exercitationibus suis Hist. Philologicis Qv. XXV. l. 3. Sortilegiū distinguunt in *Divinatum*, *separandum*, *Dividendum* seu *distribuendum*.

3

diapeñixōn, *Consultativum* seu *Bxleñixōn*: qvæ omnia verbis
qvarvis discrepent, re tamen plane convenient. Hæc
jam clariorem reqvirunt enodationem, atq; sic statim *Sortile-
gium Divinum*, *Consultativum*, & *Bxleñixōr* examinandum.
Hoc genus sortiendi ita describunt, *qvod sit, quo à Numinis
querimus, qvid agendum?* qvod vel *licitum*, & fit DEI iuslū &
& permislu, cujus argumentum nobis satis notabile ex
Jofvæ VII. v. 18. ubi per sortitionem judicium exercetur
in Achanem. Sic Josua extintis deletisqve gentibus Ca-
nanæis, sortiendo terram Canaan, seu promissionis, divisit.
Jolvæ XIV. v. 2. in qva divisione per Sortem facta, singulare
providentiæ Divinæ elucet argumentum, qvod plerisq; tri-
bub⁹ eæ regiones sive eæ portiones cuiq; obvenerunt, qvas
singulis obventuras esse Patriarcha Jacob ante annos mul-
tos vaticinatus fuerat. Licitum, imò *Divinum* fuerathoc *Sor-
tilegium*, siqvidem Sortem regebat consilium *Divinum*, qvæ
Regis eligendi gratia. I. Sam. X. v. 19 coram populo tri-
butim collecto projiciebatur. Non durum erit conjicere,
qvanta difficultas fuerat ipsis Judæis, dum inusitato more
Regem sibi eligerent, ex tot tribuum massa, sine conten-
tione, invidia, tumultu: ingens hæc curæ cum versaret ani-
mum Samuelis, cujus arbitrio res committebatur, Sorte rem
dirimere Divinæ providentiæ placuit: *nam caput eligere, non
unius aut duarum, sed duodecim tribuum, hic opus hic labor erat.* In-
gens qvippe negotium hoc fuit, discriminis nonexpers, qvod
humeris suis imponi sentiebat Samuel, ubi necessariū sibi pu-
tabat, ut hujus augūstæ multitudinis, qvæ unum caput deside-
rabat, animos regeret cauta quadam solertia: si aliquid ex ar-
bitrio suo vel procerum definivisset, vel adstrinxisset se *voto
vulgi*, simultatem procul dubio excitasset, ideoq; ne videre-
tur moveri gratia, & ne seditio oriretur, rem permisit Sorti-

bus, qvæ Saulem etiam absentem, ut habet D. Osiander,
 modo designabant, ut hoc unico tesserarum jaetu, tot
 adversantium discrepantia vota conciliaret & decideret.
 Aptissimè igitur Sortilegii usu promovit Samuel rem
 maxime controversam & argutam, quo iplo omnium
 evitavit calumnias, & omnes omnium voces sibi acqvi-
 sivit, ut universi ovantes, Regem votis & multa saluta-
 tione exciperent, **VIVAT REX!** i. e. placet nobis hic Rex,
 & precamur Dominum, ut sit nobis superstes & feli-
 citer Rempub, administret! Sicq; tausta coronide Regis
 terminabatur designatio, & brevissimo compendio totius
 Israelitici ordinis Sors & multitudo votorum colligeba-
 tur quam prudentissime. Aliud Providentiæ Divinæ ex-
 emplum Sortilegii Divini patet ex Historia Jonæ, deside-
 rantis effugere *κακὸν* Ninivitarum, panico terrore per-
 cussus, noluit ad eos proficisci, inibiq; Verbum Domini
 concionari: ast eventum vide haudquam optabi-
 tem: proponit Jonas vitare *κακοεγγίαν*, ipse fit *κακοεγγίας* a-
 mīp, dum unum mortis periculum evadere allaborat,
 in duplex incidit: Exoritur namq; tempestas ma-
 gna in mari, & navis periclitabatur conteri, unde timore
 pleni, putabant navem ex magnitudine procellarum fran-
 gi, & ipsi omnes una perire, qvare Vir ad Collegam su-
 um dixit: *Mittamus Sortes*, & cecidit Sors super Jonam.
 En mirabilem Providentiam Divinam & Oeconomiam
 prudentissimam, tot fluctuum affilientium sœva multitu-
 dine gravabatur, tot periculorum jam jam prætentium
 horrenda facie tentabatur Jonas, cum toto suo comitatu,
 sed brevi cura gubernator altissimus ventorum & tem-
 pestatum sedavit furias vehementissimas, ubi non sine
 utilitate insigni, verba satis præclara ipsius Francisci Lam-
 bertii

berti in Jon. Fol. III. ex Cunrado citati, hic apponere
placuit: Non putemus id factum alioquin, quam DEi Consilio,
ut Sortes mitterentur, & per eas Jonas deprebenderetur: dixit
cum Dominus, & nuluit male perire, ideo hec omnia fieri volu-
it. Is Sortium imperator est, ex eis indicavit rei, quam
petebant, veritatem, non ut illorum faveret superstitioni, sed ut
impleretur, quod ita Zone fieri volebat, sic & Nebucodonosori Sor-
tes temperavit, in Gloriam suam. Ad rem etiam maxime faciunt
verba RODOLPHI GVALTERI in Jonam, Homil. III. p. I. Cre-
dibile est, homines Ethnici, quam paulo ante Deos Di-
versos invocarunt, in Sortibus quoq; aliquid supersticiosus egisse,
quas tamen DEus nibilominus direxit, quia Jonam depreben-
di opus erat, ubi obiter admonemur superstitiones artes non excu-
sari, & si interdum veritas rei per illas innotescat: ut enim Pha-
raonem & Nebucodonosorem plerosq; alios, DEus per somnia de re-
bus futuris admonuit, illorum nimirum infirmitati se se accommo-
dans, qui tamen suis somniis credere prohibet, Ita quoq; inter-
dum ariolis & Sortilegis hoc justo judicio concedit, ut rerum e-
ventus, aut alia de quibus interrogantur, vere edifferant.
Pariter ex Levit. Cap. XVI. v. 8. Sortem in duos Hircos
fuisse conjectam, unum sacrificandum Domino, alterum
Hhazazeli committendum, qvod mysterium, septuaginta in-
terpp. Hhazazel ἡποτόπιασιν reddiderunt; id est, emissarium,
quia emittebatur in desertum, ubi non amplius invenie-
batur. In actis Apostolorum Cap. I. v. 25. legitur, Mat-
thiam in locum Judæ proditoris ad Apostolatum per
Sortem esse electum, qvod Commune olim fuerat om-
nium Sacerdotum; nam cum suffragiis aliqui creati essent,
res revocabatur ad sortem, ita scil. qvotq; renunciati
essent, tot in hydriam conjiciebantur, & cujus nomen
prius exivit, is habuerat sacerdotium. Ejusmodi exem-
pla &

pla & rationes, qvæ hoc sortiendi genus Divinum maxime probant, partim ex Theologorum scriptis, partim Historiographorum annalibus proferri possunt. *Illicitum autem dicimus Sortilegium Consultativum esse*, quando vel absqve necessitate sufficiente, vel curiositate, ad detegenda occulta aliorum peccata, vel futura cognoscenda, aliasqve ob causas, qvæ temptationem Dei important, suscipitur. Hujus Consultativi Sortilegii modos facit Baldwinus ex Thoma quinque, qvod scil. in Sortibus Consultoriis peccatur I. cum Diabolus per Sortes de rei alienus euentu consulitur, uti Rex Babylonis fecit commixtione sagittarum. II. Cum qvidem à Deo sortium expectatur eventus, sed vel absqve necessitate Sortes usurpantur, hoc enim videtur ad temptationem Dei pertinere. III. Cum in necessitate, absqve reverentia DEi, Sortes adhibentur. IV. Dum Divina oracula ad res fuitiles & inanes convertuntur. V. Qvando in rebus Ecclesiasticis ea, qvæ a Spiritu Sancti inspiratione fieri debent, sortibus committuntur. Qvibus cautelis Excellentiss. Danhaveri verba adjungenda, cum qvo afferimus, nullum bonum esse hominis, nisi qvod Sorte Divina ex manu Dei benefica, eulogica, & Sortifica, donative & precario habet, qvæ Sors alia ad vitam naturalem, ut Sors nascendi, vel Sors panis quotidiani, ac benedictionis in bonis terrestribus, qvibus & impii fruuntur luculentius quam pii, sed ex ἀπόψει diuinæ intentionis in exitium, alia ad vitam gratiosam, sors sanctorum in luce, gratiarum & charismatum dispensatrix, alia ad vitam gloriosam, sors hæreditatis Cœlestis. De qvibus vide plura ex nominato Danhawero in Lib. ejus Conscientiæ aperto, seu Theol. Conscientaria Tom. II. p. III. & 112.

Ad alterum Sortiendi genus, scil. *Politicum & Divisivum*,
 jam transitum facimus, illudque dicimus esse, quo
 queritur, quid cuique dandum sit. Usurpatur hoc Sortile-
 gium non raro in dividendis hæreditatibus, dignitatibus,
 & officiis, atque per se haudquaquam illicitum est.
 Prov. XVI. v. 33. C. XVIII. v. 18. Ubi cum Aretio,
 Maldero, Voetio, Isingio, & aliis, certas conditiones hic
 appositas volumus, quarum has peculiares designamus:
 scil. *Primam*, ut ne temere accedatur ad Sortem: prius
 enim utendum est Spiritu DEi, verbo, ratione, & si
 humana prudentia rem decidere non possit, aut si pos-
 sit, tamen invidia alia ratione declinari nequit, tum
 demum necessitas gloriæ Divinæ, & boni publici &
 privati, Sortem fvatet. *Secundam*, ut Divisio sit posita in arbi-
 trio Sortientium, illiq; in eam legitime consentiant. *Tertiā*, ut omnis exulet superstitione. *Quartā*, ut ipsa ma-
 teria Sortis sit res justa & licita, imo seria ac alicujus mo-
 menti. Sub quibus limitationibus Sortitionem hanc fa-
 cimus licitam, qua etiam nonnunquam Ecclesiæ Mini-
 stros eligi volunt nonnulli, si scil. duæ Personæ, erudi-
 tione, donis, & aliis qualitatibus pares, Officium Eccle-
 siasticum ambivint, & quæ alteri præferenda sit, dubita-
 tur, tum si aliter ad, Electionem perveniri non potest,
 Sorte *Divisiva* rem fore decidendam autumant. Verum
 tutius, nisi extrema urgeat necessitas, cum Orthodoxis
 Theologis afferendum, Electionem ad functionem Eccle-
 siasticam, Sorti neutiquam esse committendam; sed rite
 vocandi ii, qui officiis Ecclesiasticis præsint. Vide Ordin-
 ant. Ecclesiast. Cap. XIX. §. 7. Ex Historiis plura
 Exempla proferri possunt, quæ Sortilegio hoc *Divisivo*,
 in casu necessitatis, Principes ad imperii gubernacula e-
 lectos

lectos fuisse maxime evincunt. De successoribus Alex-
andri M. memoriae prodidit Justin. lib. XIII. eos Sorte di-
visisse regna & provincias. Post mortem Regis Polo-
niæ, Stephani Primi, cum Regni ordinibus tres Can-
didati, in Comitiis Warſavienſibus, Anno Dom.
M. D. LXXXVII. celebratis, Serenissimus Archidux
Austriæ, Maximilianus, electus, postea Poloniæ
Rex, Sigismundus, Sveciæ Regis quondam Augustissi-
mi filius, & Theodorus Moschorum Imperator essent
commendati, ut Lithuani cum Polonis super electione
amicè convenire non possent, præcipui Lithuanorum
Proceres Sorte potius, præmissa invocatione DEI, juxta
exemplum Script. unum horum eligendum censuerunt.
De *Sortitione* *Judicium* eum in finem ab ipsis Romanis ex-
cogitata, ne fraus in causarum conjectione, aut ne favor
transversos judicum raperet animos, Græci λαγχάνειν
diuīs, *Sortiri Judices*; aut judicium, dicere solebant, Prolixè
id satis inter alios, Antiquitatum Romanar. lib. IX. C. 10.
Joh. Rosinus & Thomas Dempsterus consignarunt.
Ita & apud Athenienses eadem observabatur consuetudo,
in eligendis ἡσις πενθανοσίν, qvorum electio κατὰ κλῆρον fieri
solebat. Præterea dicimus, *Divisoriām Sortem* esse licitam,
cum de hæreditate & bonis dividendis, de servis manumis-
tendis, de actionibus, pænis, rebusque aliis, sit argu-
mentum dissensionis; & ut in his nullum intercedat pec-
catum, certæ conditiones, qvarum nonnullas supra no-
tavimus, circa hoc Sortilegium, qvemadmodum circa
Consultativum, servari debent; nimirum qvod eventus (a)
a Deo, non fato Stoico, expectandus; qvomodo illud
fortiendi genus asserimus mortale & idololatricum
esse. (β) Ut ipsi fortientes æqvali jure nitantur; (γ) Ut eo

Ut eorum intentio sit, auferre lites, discordiam, querelam, invidiam, quod Salomon nos docuit: *contradictiones compromit Sors, & inter potentes quoque dijudicat.* Prov. XVIII. v. 18. Qvare, si aliter concordia iniri posset, res sorti non est committenda: sin aliter discordia nequit sospiri, bonum pacis Sortem permittit, servatis conditionibus saepius notatis. Hinc Praxi receptum in militia, ut quando plures sunt rei, sorte experiatur, qvis necandus, qvis liberandus? tum vero servandum, ut sit par sortientium reatus. Sic tempore tempestatis licet sortiri ex omnium consensu, qvis navi ejiciatur, & tempore pestilitatis sortiendum, qvis parochorum in urbe remanere debat? eadem ratione, quando dubium, est cui cedenda Eleemosyna? tum sortitione res decidi potest.

§. VI.

Referunt nonnulli *urnam Sortis*, vel *ludum olle Lotarie*, scilicet *fortunate*, ad locum de Contractibus, ubi ejus usum licitum, & nullo, vel divino vel humano iure prohibitum esse sentiunt: sic Adamus Keller. Lib. II. de Off. Jurid. In qua fere sententia Delrio Lib. IV. Cap. IV. q. II. *Qvidam relatum eunt ad Stipulationem;* quidam ad *Permutationem & Venditionem* referre conantur, dum ajunt, hic intervenire rem pro re, adesse etiam consensum, quo uterque tam urnæ Dominus, quam qui inde lucrari cupit, aliquid se sorti æqualiter subjicit, ut hoc ipso abusus tollatur, salvo rei usu. Sed ipsum Kellerum, Delrionem & alios nonnullos refutat Loccenius in Synopsi Juris, Diss. X. p. m. 329. ista tamen cautela, ut si ejusmodi *urna Sortis* absq[ue] fraude instituatur, vel ad pauperum usum, vel ad ædificia publica exstruenda, vel ad aliam aliquam utilitatem publicam, tum præstat mo-

dus sublevandi publicum, in quo utrumque est honestum, medium & finis.

§. VII.

Sequitur jam tertium Sortiendi genus, nempe *Divinationum* & *uarinon*, quod in prænotione & pervestigatione rerum futurarum consistit, & cum Thoma describitur: quando isto Sortilegio utuntur homines, ea intentione, quasi actus humani, qui requiruntur, ad Sortes secundum dispositionem stellarum, sortiantur effectum. Quam opinionem cum Thoma & aliis orthodoxis vanam dicimus, non carentem ingestione Dæmonum. Autorem hujus Sortilegii ferunt esse *Numerium* *Prænestinum*, testante *Peucero* & *Godelmanno*. Is cum somniis crebris ad extremum etiam minitantibus, jussus esset, certo loco silicem cædere, præfracto saxo, mox Sortes eruperunt in robore inscriptæ, seu insculptæ priscarum literarum notæ. Ejusmodi Gentilium superstitionum & diabolicum inventum damnat Dominus Levit. XVIII. v. 10. his verbis. *No invenitor in te, qui utatur Divinationibus, nam abominationē est Iehovæ quisquis facit ista.* Pariter Deut. XVIII. v. 10. *Ne inveniatur in te, qui lustret filium suum aut filiam, ducens per ignem, aut quæ ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atq; auguria, nec sit maleficus, nec incantator, neq; que Pythones consulat. & querat à mortuis veritatem, omnia enim hæc abominatur Dominus.* Hinc ita *Isidorus Sortilegium* definit, nempe quod sit genus culturae *Idolorum*, *Dæmonum consulationibus* *futura predicendo*. Lib. Etymolog. Si uspiam diabolus ad evertendum regnum Dei operibus Divinis abusus fuerit, Deiq; simiam egerit, certe id prestitit in hac, de qua nobis jam sermo, materia, siquidem omnia & singula Divinationis & oraculorum Divinorum genera

13

iste quoq; æmulatus est, qui exquisito studio
& singulari *xançonia*, iisdem fere mediis, qvibus De-
us olim veram instituit Religionem & stabilivit, est ab-
usus, cultuq; suo Idololatrico auctoritatem & Sanctimo-
niam comparare studuit. Auctorem itaq; principalem tot
Divinationis generum apud gentiles non immerito a-
gnoscimus Diabolum, cum juxta saepius nominatum Tho-
mam, *Omnis Divinatio ex operatione Demonum proveniat, vel*
quia expresse Demones invocantur, ad futura manifestanda,
vel quia Demones ingerunt se veris inquisitionibus hominum, ut
mentes ipsorum implacent vanitate. Unde nec cum Stoicis
agimus, qui nullas rejiciebant Divinationes, arbitrantes
scientiam Magorum, Divinationes, Oracula & Sortes
esse vim qvandam naturalem, hominibus & locis *Phiou*
inditam, qvæ modo in dormientibus, modo in furore
percitis sese exerit: qvorum sententiam quidem impu-
gnamus, negando ejusmodi vim naturalem Divinatori-
bus esse insitam. Manifestum quidem est, ipsas animas
rationales, subtilitate sua aliquid prævidere posse, scil.
vel ex sensuum judicio, vel ex peculiari revelatione
DEI, ut in Prophetis, vel etiam ex collectione cau-
sarum naturalium, ut sit in prædictionibus astrologi-
cis; sed futura contingentia anima per se scire non pot-
est, quia vel occulta & abdita sunt sensibus, qualia
DEus futurorum omnium præscius sibi soli reservavit,
adeoque cum Creaturis non communicavit, vel à libe-
ra hominis voluntate non dependent, siquidem mutabi-
litati sunt obnoxia, ut, an Consul vel Rex? an Dive
vel pauper qvis sit futurus? vel obitus hoc vel isto mor-
tis genere? Has, inquam, Stoicorum opiniones solide
refutant August. lib. XII. & Baldv. in Casibus Con-

scientiæ lib. III. cap. VI. cas. I. Epicurei divinationes omnes deridebant, & quæcunque de futuris prædicebantur, pro nugis, fabulis anilibus & imposturis habebant. Periparetici duo Divinationum genera constituerunt, qvorum unum *artificiosum*, quod Plato vocat *Oionis inor*, complectiturq; observationes non ex fatidico & furioso impetu natas, sed arte ex qualibuscumque causis obviis sumptas: alterum *Naturale*, quod Platonii est *μανικόν*, nullaque arte constat: qualia sunt insomnia, oracula, vaticinia furentium, & eorum, qui morti sunt proximi; qvorum prædictiones, nec ex arte, nec præcedentibus signis per conjecturam habuerunt, sed ex concitatione animi, liberoque motu: verum hæc singula ex cæcitate Ethnicorum, qui veræ religionis ignari, Divinationes omnes confundunt, & diabolicas cum naturalibus miscent.

§. VII.

Sed non solum inter Ethnicos, verum etiam Christianos, reperiuntur ejusmodi Sortilegi, qui non ex præcedentibus causis aut conjecturis, sed ex causis Naturalibus Divinationes oriri statuant, idque partim rationum ponderibus, partim experientiæ testimoniis probare nuntuntur: Dicunt enim animam hominis in sece rerum omnium, etiam futurarum & occultarum, simulacra & ideas habere. Cum itaque sibi relieta, & ab externis impedimentis libera est, certius in somno & ecstasi res futuras & occultas cognoscere potis est, quam cum alias corporis mole gravata facere potest. Hinc Gregorius Magnus lib. IV. Dial. 26. de hac re differit: *Ipsa aliquando animalium vis subtilitate quadam sua aliquid previdet.* Apparet hoc in dormientibus, insaniis, morionibus, & viçiniori-

15

ciniōribus morti, qvam aliis, siqvidem ipse eventus, præ-
fagiis illorum plerumque respondet. Argumentantur ex
Sagacitate brutorum, qvæ aliquando futura præsignant: sic
solent pisces monstrare aut futuros procellarum freni-
tus, aut etiam venturam aëris temperiem: sic aves
agricolis ideam futurorum qvæsi repræsentant: nec præ-
tereunt grunnitum porcorum, nec certiora felium indi-
cia, nec cornicum concursum, nec fugam murium ex
una domo in aliam, &c., qvæ sunt his similia; inferentes,
hoc ipso Deum multo minus hominibus hanc facultatem
denegasse. Ulro objiciunt ex II. Reg. III. v. 15. de E-
lizæo musica excitato ad prophetandum: provocant ex-
emplum Saulis ex I. Sam. X. v. 10. cum Spiritus
Domini in ipsum insiliret. Unde concludunt, in anima
aliqvam latere vim naturalem futura prædicendi, qvæ
per musicam excitari possit, nihil enim proficeret mu-
sica, nisi antea qvæsi soporata latens animæ naturaliter
ineffet.

§.IX.

Eiusmodi argumentis existimant hominem, natura-
lem qvandam vim habere prædicendi futura, ac
proinde falsum esse, qvod supra citatum est a Thoma,
nempe *Divinationem omnem esse ex operatione Demonum*.
Sed ad singulas has controversias respondemus: Mani-
festum enim est, in anima rerum omnium futuraram
species & imagines haudqvaquam esse: hoc enim est
infinitæ virtutis, qvam facultatem Deus habet propri-
am, & animam rationalem propterea omne qvic-
quid scit, habere vel ex lumine revelato, vel ex re-
velatione sensuum, exceptis notitiis quibusdam com-
muni bus quo sensu dictum Gregorii Magni supra alle-
gatum

gatum, erit intelligendum. Qvod de divinationibus morientium, morionum, furiosorum, & morti vicinorum proferunt, præsagia tantum sunt & conjecturæ. De dormientium autem præsensionibus, difficilior quidem videtur illatio: anima namque tum intra se se collecta & quasi consopita, imo ab externorum objectorum imaginibus libera, subministratas rerum per sensus representationes altius percipit, hinc DEus noctu plerumq; locutus est Prophetis, & hi pariter saepius temporibus nocturnis habuerant visiones, ideo & Hulda Prophætissa Legatores Regis Josie in noctem expectare jussit, & Balaam Legatos Regis Balaci Num XXII. v.8. Argumentum a brutorum præsagiis delumptum, nec firmatō stare potest, cum nec illa extra limites naturæ profiliere queant: aliud enim est instinctus Naturæ, aliud modus prædicendi futura, & quia bruta sensibus suis futura Corporalium initia magis percipient, quam ii, qui ratione sunt prædicti, unde verlus:

Nos aper auditu, nos vincit aranea tactu,

Vincit odore canis, Lynx visu, simia gustu:

hinc venit, qvod futura qvædam prædicant, cum exactius sentiant, qvam homo. Qvæ denique ex Sacris Pandectis afferuntur, minime probant vim naturalem Divinandi: nam Musica in Elæao non excitabat facultatem aliquam naturalem ad prophetandum: hoc omne ex Revelatione ipsius DEi habuit; sed erigendo mentem, & abstrahendo a sensibus ad prædicendum disponebat. Eadem fere est ratio cum adducto exemplo Saulis: Spiritus Domini in ipsum irruerat. E. Prophætia ejus haud quaq; ex facultate aliqua naturali sicut. Concludimus itaq; qvod omnis futurorum prædictio

Etio, qvæ non est ex causis naturalibus, aut conjecturis,
 vel a Deo est, ut vaticinia Sacrorum Prophetarum, vel
 a Diabolo, ut divinationes, qvæ sunt ethnicorum ora-
 cula, auguria, extispicia, Sortilegia illicita &c. qvibus
 temerarius ille spiritus stolido ausu in ipsa DEi sacra
 involavit, & his mediis suas attentavit colorare supersti-
 tiones. Sic saepius suis appareat clientibus, tam in visio-
 nibus, qvam in somniis, in qvibus futura ipsis indicat.
 E specubus profundis, ædificiis, & templis circum-
 septis responſa dederat; qva in parte aliquo modo
 imitari voluit arcam foederis, in adyto templi collo-
 catam, coram qva Deus percontantibus respondebat.
 Emulabatur Deum, qui pectorali Aaronis indidit
 נְאָרוּת וְתִוְמָן atque eo indutus respondebat summus
 Pontifex; sic quoque diabolus per certos characteres &
 literas, sciscitantibus responſa dederat. Et quis omnia ejus
 potest recensere artificia, qvibus ad decipierendum animos
 credulos usus fuerat: innumeræ enim occurrunt dece-
 ptionum species, qvas passim in sacro codice reperies,
 qvibus usi conjectores, incantatores Deut. XVIII. v. 10. Sa-
 pientes & Prestigiatores Ægypti, Ex. VII. v. 11. Sacerdotes &
 Divini Phœlistæorum 1. Sam. VI. v. 12. Speculatoræ cœli
 & Astrologi, qvales erant Chaldæi, penes qvos Divinationes
 maxime viguerant Dan. II. v. 2. in qvos invehitur Esajas.
 His adde ariolos Deut. XVIII. v. 11. Pythones sive gastrimanti-
 cos 1. Sam. XXVIII. v. 7. Pseudoprophetas 1. Reg. XVIII. v. 19.
 qvorum operam Diabolus, tanquam mancipiorum suo-
 rum in seducendis simplicibus, usurpavit, ita ut initio qvi-
 dem dolo insidiolo rem suam est aggressus, donec progressu
 temporis sensim in nassam suam duxerit homines, seq;
 apud alios insinuaverit, rem palam adoriri cœpit: cu-
 C mulata-

imulata enim ubique superstitione, & extincta prorus luce
veræ doctrinæ, eradicataque omni omnino ex homi-
num animis Dei cognitione, absqve astutiis, suos undi-
quaque seminavit errores; loca Deo consecrata sibi ap-
propriavit, & in latibula impietatis & mendaciorum
convertit: aliquando vaticinia supra nominata, tanquam
spiritus sagacissimus, e Prophetarum prædictionibus
addit, utpote de Regnorum & mundi fatis, vel qvæ
ipse tum ex causis naturalibus tum ex stellarum positu
& προσχρησμοῖς prævidere potest, & hac ratione
perversus ille Satanas, apud credulam plebem auto-
ritatem & fidem sibi comparavit, eamqve multis con-
ditionibus devinctam reddidit. Legantur annales & Chro-
nologorum scripta, cum annexa experientia quotidiana, &
durum non erit intelligere, totius hujus thelews veritatem.

§. X.

Postquam infensissimus ille hostis Christianorum per
eiusmodi Sortilegia & Divinationes seduxerat sua
mancipia, omni cura attentat, illa in devotione erga
se detinere, quamobrem sua erexit χρητιωδήμα, μα-
τέρημα, & θεοπομπα, ubi vel ab ipsis Dæmonibus, voce,
sonitu, nutu, gestuqve reddebantur responsa, vel ab
hominibus, Diabolico spiritu adflatis, proferebantur. Ce-
lebrata autem in primis sunt tria oracula, scil. *Dodonaeum* in Epiro, *Apollinis* in Phocide, & *Jovis Hammonis*
in Africa; de quibus Peucerus de Divinatione
scribit: *Mibi dubium non est, in eo loco, in quo postea cultum*
fuit oraculum Jovis Hammonis, vel ipseus Chara vel posterorum ejus
precipuum fuisse Scholam; in loco vero Oraculi Dodonei sedem fami-
liae & Ecclesie Dodanum, Nepotis Nobis ex filio Javan fuisse.
Quippe indubium est, Diabolum sedes Doctrinæ Cœ-
lestis,

læstis, scholas Patrum sanctissimas, templa & habitacula Dei occupasse, eaque suis consecrassæ superstitionibus. Oraculum Dodonæum, ejusque *Oracula*, qvod attinet, tum eruditæ communiter appellationem a *Dodanim*, Nohæ nepote ducunt, qui in divisione terrarum, Epirum occupavit, ibique urbem, de se appellatam, condidit, in cuius confinio erat oraculum Dodonæum, nemore quercino, in quo arbores responsa & quercus voices edidisse ferunt. De hoc oraculo ita sentit Peucerus:
*A diluvio universalis, cum sese posteri Nohæ disjunxissent, Epirum Dodanum Nohæ nepos occupavit, excoluit, suoque insignivit nomine, & ibidem instauravit templo, & cultus divinos a Patre quasi per manus acceptas: constat enim antiquissimis temporibus Epirum, Dodanam vocatam fuisse, & longe vetustior est Dodone appellatio, quam Epri. Alterum est Oraculum Delphicum, qvod etiam Pythium vocabant, vel a πυθανοῖς. sciscitando, vel ab imperfecto Pythone, quem, ut Poëtæ fabulantur, Apollo in prima infantia ejus sagittis interfecit: hinc & Urbs ipsa Pytho nominari cœpit, cum alioquin nomen erat Delphis. Peculiare hoc habet Pythius, qvod non singulis dabat diebus responsa, nec singulis mensibus, sed certis temporum intervallis. Unde cum Alexander Magnus eo in tempore Delphos veniret consultum Apollinem, Vates vero temporis insveti lege se excusat, is vero non attento eo, reluctantem vatem traheret secum in templum, Vates, importunitate Alexandri vietus, inquietabat, *invictus es fili: quo responso Alexander contentus, dixit se alio non indigere oraculo, cum natus sit, quod desiderabat responsum. Tertium fuit Jovis Hammonis, quod a Chamo Nohæ filio, qui artem magiam calluit, & post diluvium ad posteros propagavit,**

ita denominatum fuit. De hoc oraculo ita loquitur doctissimus D. Philipus Nicolai : *Existimo eandem penne fuisse perpoliendi & propagandi rationem cum technis & artibus, quibus Pontificii Regno Anti-Christi Romani provehendo & propagando operam navarunt: nam ut Pontificii Sanctorum Patrum nomina & abitas traditiones, velut ab Apostolis & Orthodoxis illorum successoribus, profectas unice jactant, sic & gentes nominum filiorum Noah memoriam retinuerunt: Japhetus enim & Iupiter, ad nomen Japhet proxime accedunt: Hammonis appellatio, Libybus & afri cognita, pene nihil à Chamo discrepat; & Zemes ad Semum alludit: coluerunt autem Japetum & Iovem Europei, Hammonem Afri, & Semum Americani, primum forte, ut sanctos Patres, postea ut DEOS. Præter hæc fuerunt etiam alia gentilium oracula & sortes, utpote oraculum Sabeum, Antiochenum etc. quæ non adeo celebria & famosa erant, & Sortes Lycie, Delia, Prænestina, Aponiana, & Atticatina, quibus occulta & futura detegi, producique in lucem opinio erat, tantaque colebantur religione, ut consulturi eas, non nisi solennibus lustrati ritibus, accederent; & adesse his peculiaria Numinia, quæ missas Sortes dispensarent, crederent. Überiorem horum qui desiderat cognitionem, ad eruditissimum opus Viri Celeberrimi, Caspari Peuceri de Divinatione. Edonis Neuhusii Sacrorum fatidicorum lib. III. & Franciscum Torreblancam lib. I. de magia Divinatrice, officiole amandamus.*

§. XI.

Aucta deorsum via per tot oracula & sacra diabolica, multiplicabat spiritus infernalis Divinationis species, siquidem homines Spiritu ~~equum~~ in majorem veri Dei contumeliam hominumque pernicie, adflatos excitatbat, qui non sine furore & perturbatione mentis, responsa da-

sa dabant: quales erant *ἰδεατικοὶ*, qui non ab ipsis Dæmonibus regebantur, sed per instinctum, seu afflatum, prædicebant; quibus Pausanias Orpheum accentet. Deinde *ἴνσατικοὶ*, qui veluti rapti extra sese, sensuque omni & motu privati jacebant, & postmodum ad se reverentes a Diabolo manifestata referebant. Exempla horum vide in Lapponia Schefferi cap. XI. de sacris magicis. Denique *ἱγγαρίουθει* vel obseSSI, ita appellati, quod pectori vel ventri inclusos Spiritus vaticinos habuerunt, ac per eos responda dederunt, qui etiam Pythones dicti, *πάρη τῷ μυθαρέσαι*, alias ventiloqui. Levit. XIX. v. 31. Hinc *γυναικῶν θεά*. Exemplum mulieris, de qua mentio fit 1. Sam XXIX. v. 7. hic loci latius est notabile: Saul namque dum vidit castra philistæorum, & Dominus ei, nec per somnia, nec Sacerdotes, nec Prophetas respondit, ex desperatione Pythonissam illam consuluerat, atque ab ea perierat, quo sibi suscitare voluerit Samuelem, qui tamen ab ea produci nequivat: sed ipse Pytho in forma veri Samuelis Sauli apparuit, & ex ore alioquin semper *ψευδολόγῳ* ipsi vera falsis intermixta prædictit, quod in crastinum sit futurum: qua de re apposite Augustinus, lib. II. de mirab. Scripturæ, Cap. II. agit: *Samuel à Pythonissa suscitari dicitur, dum Pythonissa Demoniacis incantationibus & prestigiis uti videtur, & quomodo Saul, qui in viventibus Prophetis Dæi, responsum non invenit, resuscitatum a morte prophetam audire meruit?* unde non hunc esse Samuelem illum, per factum facilius intelligitur, sed diabolus, qui se transfigere potest in Angelum lucis, in Phantasia Samuelis consideretur, quod ex sermonibus ejus recte dignoscitur, siquidem funesto Sauli dicebat: *Tu & filii tui mecum eritis: etenim si verus Samuel ostensus esset, nullo modo iniquum Regem confortem meriti sui post mortem diceret.* Sic abominando imitamine amulatus est Saul gentiles,

qui incantationibus magicis solebant repræsentare animas defunctorum. Omittimus hic tractare ea, quæ hinc sumpta occasione agunt de spectris & nocturnis apparitionibus, quæ phantasias, phasmata, phantasmata, idola, lemures, manes, umbras appellant: an hæc aliquid sint, an vero inania & vana? multum disputatur; sed sufficiat hic loci, prout ratio instituti admittit, acqvieuisse verbis celeberrimi Joh. Cunradi in Antiq. Bibl. *Etsi vero quis in re tam ambigua Socratis eπεχόντας imitari potest, tutiorque enim Academie aporia, quam reliquarum sc̄tarum juratissima dogmata, tot tamen exempla non soli vulgo, qui decipere & decipi potest, sed magnis etiam viris obsernata, literisque prodita, de veritate qvorundam spectrorum, qvibus Deus vel fideles exercet, vel infideles punit, vix dubitare sinunt: non esse animas defunctorum extra dubium est.*

§. XII.

Dementavit præterea Diabolus innumeris adhuc aliis modis gentiles, unde tenebrarum caligine obfuscatis indefesso studio i. Pet. V. v. 8. mille dolis milleque artibus nocendi, saluti eorum insidias struit: hinc insidiarum nec numerus nec finis, quamobrem Poëta quidem Christianus sequenti carmine illas ita decripsit:

*Et tempestates, incendia, seditiones,
Bella, famem, pestem, diri genus omne tumultus,
Et varios morbos, varia infortunia rerum,
Naufragia, & mentes discordes, borrida vita
Exempla, & casus tragicos, & cuncta pericla
Incitat & cumulat Sathanas, afflatque furorem
Permittente DEo, &c.*

Et

Et ut ordine progrediamur; urget methodus nostra,
 qvo jam hisce generalioribus Sortilegiorum monitis
 prælibatis, in eorundem specierum præcipuarum con-
 siderationem descendamus, qvarum primam facimus
Sortilegium Stoichejomaticum, qvod iterum vel πυρομαργησινον,
 in qvo aliquando pix trita in ignem spargebatur, aliquan-
 do tedæ pice illitæ accendebantur, & certis characteri-
 bus signabantur, hinc *hariolatio*: si flamma tedarum in
 unum coibat, prosperum, si lambens & divisa com-
 parebat, infelicem, si tricuspis assurgebat, gloriosum e-
 ventum, si varie dispersa in ærgo mortem, in fano
 morbum, si crepitans infortunium, si subito extincta,
 ingens periculum ominabantur. Nec ab hoc vitio
 immunes Finnones nonnulli, qui λαμπαθηματίας ritus
 observant, dum scil. nocte proxime præcedente festum
Nativitatis, *Circumcisionis*, & *Epiphanias* Domini, veteris
 paganismi divinatorias artes multa curiositate servant,
 de accensarum candelarum colore, ascensi, strepitu; an
 cito pabulum consumat ignis, an extingvatur? non
 sine ingenti superstitionis specie, varias sententias fo-
 ventes haec tenus, ex reliquiis gentilium pro singulari-
 habent oraculo. Vel ῥηγουαγησινον: modum hujus Divina-
 tionis *Nicetas* dicit se ignorare velle, ad fugam tamen su-
 perstitionis hoc ipsum scire, non esse inutile: facta autem
 est per annulum de filo suspensum in aquâ, & vasculi la-
 tera constitutis iætibus pulsantem, vel conjectis in aquam
 stativam tribus lapillis, & observatis gyris, qui trifariam
 invicem implexi, circa lapillos diffundebantur, vel ex a-
 gitatione pelagi: hinc qvorundam orientalium nata su-
 persticio, qui qvotannis mare quasi animatum baptizant:

de

de qua re prolixius differentem vide Martinum Delrionem
 Disq. Magic. lib. IV. c. 2. q. 6. sect. 3. vel *Ἑρμηνίαν*, cum
 futura prædicuntur ex signis & characteribus, in re aliqua
 terrestri, ligno, lapide, ferro polito, & simili, extantibus,
 quod peccatum Doct. Osiander in paraphr. Bibl. ita ex O-
 seæ Cap. IV. v. 12. exponit : *Populus Israeliticus tam insanus*
est, ut ante ligneas statuas procumbat, & ab ipsis auxilium &
consilium petat in rebus dubiis. Ritus autem sive modus hu-
 jus Divinationis, consistebat in hoc, qvod decorticabant ba-
 cillum ligneum uno tantum ex latere, tum in aërem pro-
 jiciebant, si fortuito casu primo jactu apparuisset superior
 pars decorticata, at secundo jactu superior pars adhuc
 vestita, prosperum successum augurabantur, sin e contra,
 primum pars vestita infelicem, si utroque jactu vestitum
 vel nudatum latus superius fuisset, mixtum eventum sibi
 polliciebantur. Vel *Ἑρμηνίαν*, cum ex observatis in aëre
 apparentiis, futuras prædictiones instituunt, circa quam
 Divinationem pariter peculiares observarunt ritus mo-
 dos atque eventus.

§. XIII.

Hoc ita examinato, nostram jam excipit Sortem, *Sorti-*
legium Antibromanticum, qvod in corpore humano con-
 tingit: hic quatvor modi divinandi occurunt, qvod vel
Chiromanticum, quo ex inspectione linearum in manibus,
 vel *pedomanticum*, ex observatione pedum, vel *physio-*
gnomicum, ex lineamentis faciei, vel *Onychomanticum*
 ex inspectione unguum, de hominis futura condicio-
 ne ac fortuna conjicitur. Hujus rei dilucidorem qui de-
 siderant interpretationem, ex antiquioribus & modernis
Chirosophis habebunt: hoc tamen circa hanc
 thesin notandum, qvod vocabulum *Chiromantiæ* dum
 acci-

accipitur pro vero & legitimo *usu*, non possit stringi ad divinationem qvandam magicam: ejus namque usum tunc potius laudamus, quam vituperamus, cum intra suos limites manet, & continet veram ac ad principia naturae directam notitiam. Sed qvando accipitur pro *abusu*, cum scilicet ex vano conatu oracula petunt infallibilia, de fortuna hominis, ejusque moribus, studiis, vitae genere, nuptiis, morbis denique, & modo mortis, atque ea de causa, singulis manuum colliculis praeficiunt Planetas certos, hinc ex signis illis & characteribus *xenocis, apodictice* & infallibiliter, ut putant, judicant, qvasi astra inevitabilem haberent potestatem in haec inferiora; cum tamen non nisi inclinent, & nullam necessitatem rebus inferre queant. Probabiliter itaque de hac re agant Chiromantici, scientes naturae vires diuturna posse corrigi adsuetatione, & sapientissimum Deum dies nostros, suo inscriptiss^e libro, antequam essent Psal. CXXXIX. v. 16. Unde quidam ad Chiromanticum in haec erumpit verba:

In manibus propriis non est mea fons & salus que,

In manibus Domini fons & salus que mea.

§ XIV.

Praeterea ex aliis objectis aut materiis suas consarcinant observationes, qvam speciem *Sortilegium Ojonomanticum* appellamus; qvomodo vocem illam ita accipimus, ut, pro cunctarum rerum, subito, inopinato & insolito accidentium, instituta observatione, ad cognitionem futurorum vel oculorum sit aptata. Triplex illud augurandi genus fecerunt antiqui. I. Vocabant *augurium*, qvasi *avigerium*, petitum ex cantu & garritu avium, indeque rerum

futuros eventus observarunt; ut, si cornix a lœva cornicata fuerit, corvusque cecinerit a dextra, putarint sinistri aliquid portendi; aquila insidens alicujus capiti, significabat eum regnaturum. Ex disciplina gentium plura ejusmodi exempla proferri possunt: sic noctuarum ac bubonum nocturnos clamores, mortem alicujus praesagire credunt, & plura quæ de ipsis aviculis scribit Godelmannus in cap. de *Sortiariis*. II. Nominabant *Auspicium*, quo ex volucrum pastu, cursuque prænuntiarunt futura: sic de pullorum tripudio hunc in modum scribunt; quod duo a pullariis pulli in cavea servabantur, primo diluculo, imperato de more silentio, puls aut offa, cavea reclusa pullis objiciebatur, si negligenter cibum, sinistrum auspicium erat; si avide depascerentur, ita ut aliqua ex rostro deciderent & terram ferirent, dicebatur solistinum tripudium, & habebatur secundum seu prosperum: hinc veteribus pavire, idem quod ferire: unde primo *terripavium*, deinde *terripudium*, denique *tripudium*. Sed hanc Etymologiam ~~ωτ~~ cu ~~περόδῳ~~ hic tetigimus. III. Est *Aruspicium*, cum ex volucrum & aliorum animantium extis, intestinis, fibris, & visceribus, futura praedicuntur. Vocabatur hic modus augurandi, *Auspicium pedestre*, quando ex quadrupedibus facta fuit divinatio, de quo Tacitus libro de moribus Germanorum scribit egregie & eleganter: *Eorum quoque præagia ac monitus experiri publice iisdem memoribus ac lucis candidi, & nullo mortali opere contacti, quos pressos sacro curru, Sacerdos ac Rex vel Princeps Civitatis comitantur, binnitusque ac fremitus obseruant, nec ulli auspicio major fides.* Sic leporem vel canem prægnantem obviaisse, aut serpentem commenantum iter interrupisse, aut procidisse, aut offendisse

disse pedibus, & pluribus ejusmodi præfagiis, quæ *Godelman.* in Cap. de *Sortiariis* observavit, infesta itinera & infortunata alia præfagire creditum est. De *Auspicio Luporum*, *Caprarum*, *Asinorum*, *Leonum* canumque, videsis *Plinium*, & *Wolfgang. Franzium*. Omnibus autem notum credo, plebejam gentem, de *Vulpium gannitu*, & obviatione sciurorum intempestiva augurandi ratione multum blatreare. Huc referunt *omina*, quæ ad Auguria *Claudianus* sequentibus Versibus pertinere ostendit:

Nullusq; dies non triste minatur

Augurium, quoties flaventia ferta Comarum
Sponte cadunt? quoties exsudat ab ubere Jangvis,
Larga, vel invito prorumpunt flumina vultu,
Injusque manus, mirantia peccato tundunt:
Ah vereor, ne quid portendant omnia veri.

Et quis ignorat *Oracula*, extispicia, auguria, & plura ejusmodi apud Romanos celebratissimæ extitisse usurpationis; de quibus Rosinum in Antiquit. Romanorum velim consulas.

§. XV.

Quemadmodum Gentilibus insuper creditum, nulla fere mala esse, quæ non signis, prodigiis, & ostentis prius nunciarentur ac prædicerentur, sic adhuc plures Divinationum species hinc indequæ colligunt harum rerum scriptores, inter quas jam nobis sese offert examinandum, *Sortilegium Chronomanticum*, quod duplex facimus, vel *Physicum*, vel *Superstitiosum*: prius ex ipsis sideribus, ipsoque naturæ ordine dependet, quale est proximæ pluviae aut serenitatis, tempestatis aut tranquillitatis, frigoris aut æstatis judicium: hoc namque sensu ipsam *Chronomantiam* magnificimus, siquidem omni tempore extiterunt ex-

excellentissimi Mathematici, qvorum cura & industria temporum intervalla, circa motum siderum Cœlestium sunt distincta, & qvi ex corporum superiorum constellationibus, id est, siderum motu, situ, positu, aspectu, conjunctionibus, & oppositionibus, qvæ sunt signa naturalia, prædictiones instituerant probabiles; scil. dum ea, qvæ ex causis naturalibus fiunt, præcognoscunt; qualia sunt ortus solis, Ecclipses, & alia: deprehenduntur enim hæc in suis causis. Sed monendum, multa prædicti, non quidem certo, sed conjectura probabilissima: unde medicus ex astris observat dies Criticos, Agricola & nauta in iis rebus, qvæ videlicet in ipsa natura suas habent causas: sic namque Psaltes istarum inferiorum nomine Deo laudato, ad vim astrorum annotandam venit; velut extra se raptus clamat in hanc formam Psal. VIII.

*Suspiciens Oculis tua celsa palatia, calos,
Artifices dīgiti qvos peperere tui,
Lucenserque globum Luna & Titaniaque astra,
Qvæ doctæ domini constituere manus:
Et quid homo est, dico attonitus, qvem mente revisas
Sollicita, cujus te meminisse juvet.*

Posteriorius autem in natura causam non habet, sed humana superstitione excogitatum, posteaqve præstigiis satanicis confirmatum est, eo sensu ipsam Chronomantiam improbamus. Talis observatio temperis circa peculiares & fortuitos rerum eventus occupata est, scil. dum Astrologi judicarii græcis γνωσταλόγοι appellati, ex stellarum conursu & aspectu præscire ac prædicere audent Rerum publicarum ortus & incrementa, mutationes,

occasus, & singulorum hominum fortunam, de vitæ spaciis, de Sortibus, morbis, ac denique morte conjiciunt, multum laborantes, ut indiplicantur veras horas planetarias & fatales, imo absque errore per horologia atque horoscopos sua ~~ἀπολέτην~~ confiant. Sic ad temporis & dierum discriminem extenderat se temeritas Hamanis, juratissimi Judaicæ gentis hostis, qui per ejusmodi Sortilegium inqvirebat diem Judæorum saluti fatalem, unde ejus iussu, missa est Sors in urnam. Hinc Festum פורים suum nomen sortiebatur. Tales astralogastros, sive hanc augurandi rationem, in Sacro codice prohibitam novimus, utpote ex Jer. X. v. 2. ubi in hoc erumpit verba Dominus: *Juxta vias gentilium nolite discere, Et cali signa nolite metuere, quæ timent gentes.* Et, ut D. Osiander in hoc dictum: *Ne discatis impietatem gentium, quæ non modo meteora iniustata, Et metus siderum obseruant, atque ex iis de futuris eventibus pranunciant, verum etiam ita metuant a constellationibus, ut earum effe-~~ctus~~us evitari non posse existimant; hac enim gentium est impietas, nec populum Dei decet.* Appellantur etiam hi arioli, qvos LXX. interpp. vocant μαθευόμενες μαγιστροί, qvo nomine intelligendi sunt ii, qvi sortilegio aut stipulatione explorant detelici successu propositi sui: unde Chaldæus Paraphrastes reddit, *exercens Sortilegia,* qvi ex nubibus aut astris responsa colligebant, vel hunc diem pro fausto, alterum pro infausto, habebant: de qvo plura Antiqu. Biblicarum Cunradi Cap. de *Astrologia Judiciaria* habebis. His astines sunt vulgares superstitiones istæ, qveis vulgo uti conservit mortalitas: ut sunt, dirum esse, si qvis mane calceum perperam, ac sinistrum pro dextro indueret; qvemadmodum etiam faustum esse, si tempore seu die nuptiarum pluerit, tunc neogamos divites futuros

judicant, & plura ejusmodi, quæ hic omnia enumerare vétat instituti ratio. De cultu autem Siderum videatur *Clüberius* in Germania Antiqua, cui caput insigne de ista re e veterum authoritatibus inferuit; & multa præstitit in colligendis variorum sententiis de Solari cultu, Vir magni Judicij, nec minoris doctrinæ *G. J. Vossius*, cuius liber secundus de *Idololatria*, ubi XV. capita huic rei firmandæ operosè intendit, consulendus. Hoc saltem sufficit circa hoc momentum loco epiphonematis apposuisse: *Stellarum munus esse dividere diem & noctem, lucem & tenebras, tempora, dies & annos distingvere*; sed *Astrologiae Divinatio*re de Sorte & fatis hominum nullum hic repositum præsidium, etiam si eslet, captum meum longe transcendere.

§. XVI.

Ultro dum circa argumenti hujus expositionem sumus occupati, exhibet sele rimandum *Sortilegium Grammatœ manticum*: factum autem hoc est, vel repantino oculorum intuitu in scriptum, vel librum apertum; & ex sententiæ versusve ad quæstionem facientis occurru institutum est sortiendi judicium, modo ad numerum alearum, modo sine eo. Et quemadmodum *Poëmata* pro vaticiniis, ut *Poëta* pro vatibus, habebantur, in iis potissimum exercebatur hoc *Sortilegii* genus. Hinc in causis publicis *Sibyllina Carmena* cum primis observabantur; in privatis autem ex Græcorum *Homerica*, Latinorum vero *Virgiliana*. Exempla plura ex Poëtarum scriptis proferri possunt; quorum unum ex Lib. VI. *Æneid*. de Adriano Imperatore occurrat; qui cum dubitaret de animo ac amore Trajani erga se, Sortes hæ *Virgilianæ* obvenere:

Quis

Qvis procul ille autem ramis insignis Olive,
Sacra ferens: nosco crines, incanaque menta
Regis Romani ---

Adoptatus autem a Trajano successit ei in Imperio Roma no. Successit de cætero huc vanitati gentilium apud Christianos apertio veteris aut novi Testamenti, qvam insigni blasphemia vocant *Sortes Apostolorum*, qva Heraclius Imperator & alii usi fuerunt. Ritus autem hujus Divinationis hoc modo exprimitur, qvod tres codices Scripturæ sacræ super S. Martini sepulcro, & sigillatim singuli aperti sunt positi, ubi superstitionis gens ex occurrentium dictorum sive sententiarum intuitu præfagia instituerunt. Sed longe aliud est, dum pectora cordata religiositati student, aperientia librum aliquem sacrum, ubi aliqvid semper occurrit, qvo se roborari & confirmari sentiunt; qvod sane expers omnis superstitionis. Sic sancti aperuerunt librum, non ut de futuris certiores redderentur; sed ut consolatorium vel exhortatorium in sacra pagina reperirent. Notatu itaq; digna sunt verba Bonaventuræ: *Immissum est ejus menti per divinum oraculum, qvod in apertione libri Evangelici aperiretur ei a Christo, qvod Deus in ipso & de ipso maxime fore cæptum, oratione itaque cum multa devotione præmissa, sacrum Evangeliorum librum de Altari sumptum in S. Trinitatis nomine aperiri fecit per socium, virum utique DÆo devotum & sanctum; sane cum in tria libri apertione semper Passio Domini occurseret, intellexit vir DÆo plenus, qvod sicut Deum fuerat imitatus in actionibus vite, sic conformis ei esse debet in afflictionibus & doloribus Passionis, anteqvam ex hoc mundo transiret.* Huc pertinet ἀλιτερομανία, qvæ ridiculo mi-
rabi-

rabilique modo & invento exercetur: locus enim circumscriptus in circulum, distribuitur per partes viginti quatuor æquales: quarum unaquæcumque litera Alphabetti inscribitur, & unicuique literæ granum frumenti imponitur, inde gallus ad hoc enutritus dimittitur, & observantur eæ literæ, quarum ille grana depascit. Hoc genere Sortilegii usus est *Valens imperator*, cum mire perplexus ac anxius esset de successoris sui nomine, gallo vaticidus & Aletriomanticus deponit grana impositahis literis o. e. o. d. Omnes occidi jussit, *Theodoros*, *Theodosios*, *Theodatos*, & *Theodusios*: & tamen illi magnus *Theodosius* in imperio successit: Sic e. lethiferum erat signum, & infelix nota damnationis, Tullio C' condemnationis, A.v. Absolutionis fuit nota. Sic T. apud priscos tetri etiam in Sortibus erat ominis, furcam notans & crucem. Apud hebræos insigne fuerat salutis: hinc Ezechielis Cap. IX. v. 4. ad præstandam supplicii immunitatem virorum gementium jubentur frontes signari: signum enim Thau hoc loco inserunt quidam ex Interpretibus, præprimis Arias Montanus, unde Baronius Exerc. XVI. Annalium Ecclesiasticorum de signo Crucis loquitur: satis scit, inquit, in præsentiarum scire, tam apud iudeos, quam etiam gentiles, figuram Crucis salutis fuisse insigne. Notanter itaque scriptius nominatus magnus ille Doctor Osiander super hoc dictum hunc in modum commentatur: Et quamquam aliqui pii interdum videntur cum impiis abripi in exitium, tamen etiam in ipsa morte, ad vitam eternam conservantur: Dominus vero curam eorum, gerit qui litera Thau sunt signati, hoc est, qui fide crucifixum Christum sibi applicarunt. Litera enim Thau si recte juxta veterem scribendi consuetudinem pingatur, cruci est similis: (sic enim T pingi deberet) quo concessio, superstitiones

tiones Papistarum improbamus, qui externo signo crucis Dæmones fugari, & prope modum nihil non effici posse nugantur: hoc enim magicum est, non Christianum. Huic persimilis est ὄντων τελεία quæ ex cujuscunq; qværentis nomine, per elementa scilicet ejus, eorumque figuræ fumitur. Præterea circa hoc membrum se offert Arithmantia, qvam a Pythagoreis ortam tradunt, qui literarum elementis certos divinosque tribuerunt numeros, numeris autem vim præfigam futuri & occulti: hinc Alphabetum in tres decadas exemplo aut opinione Chaldaeorum distribuerunt: *prima* simplices comprehendenterunt numeros, *secunda* denarios, *tertia* centenarios: divinaturi itaque de aliqua re, nomina eorum, qui interrogationem deferebant, resoluta commutabant in numeros. Sed quam stultum & vanum ex hisce numeris concludere aliquid certum de rerum futurarum eventu? Qapropter non sine causa numerorum proportiones ad politica transtulerunt negotia, atq; inde de Politiarum periodis, constitutionibus, duratione, & fatorum vicissitudinibus, speciose quidem sunt philosophati, quasi ejusmodi proportiones imperia instaurent, stabiliant ac tueantur. Videntur hoc ipso Judæos recentiores imitari, qui aliquid arcani eliciunt ex sanctissimis nominibus veri Dei, castorum Angelorum ac Dæmonum, dum geminam condiderunt Cabbalam, unam de Breschib, qvam Cosmologiam vocant, alteram de Mercava, de Dei Angelorum, Dæmonumque naturis, nominibus & signaculis; qvam vicissim in ἀριθμοῖσιν & Ἰεροῖσιν distingvunt, illâ Angelicas virtutes, nomina & signacula, hâc altiora & Divina pertractant. Sed commentum hoc inutile plane refellimus, asleverantes ejusmodi vim σημαδίου nūmeris

meris haudqvaquam inesse: nam inest illa numeris aut *natura*, aut extrinsecus accedit: *natura* non inest, qvia numeri per se sunt, aut *quantitates*, qvas mens intuens, ac velut ordinans objecta singularia sensibus subjecta, cogitando format, nec differunt ab intelligendi actu, qui dum cessat, cessant quoque numeri; aut sunt *characteres picti*, qvibus notantur & exprimuntur ipsi numeri: nec illo modo divini quid habent, nisi certum solummodo numerum conficiunt, & præterea nihil. Quomodo huic vanitati, & impia persuationi colluserat Daemon, & nugaces illi Prophetulæ, numeros acommodarunt certis stellis: qvanta illorum analogia, in artificiosis suis commixtionibus, amplificationibus, diminutionibus, partitionibus, & quid illorum curiosa exercitatione prædixerunt gentiles, videatur Peucerus. Inter species Sortilegii, γραμματομαθειας, referimus etiam *Sortilegium Logarithmanticum*, quo oraculorum fabri sive interpretes per diatæxi & progressionem numerorum, ex certis & præscriptis verbis destinata eliciebant tempora, & e converso, ex numeris fingeabant, fabricabantque oracula, numeris in verba conversis, & vicissim verbis resolutis in numeros. Sed hanc superstitionem non mitiori responsio repellimus, quam priores: conjunctam namque semper habet falsam & stultam persuationem notitiae rerum futurarum & oraculorum veritatis. Ubi tamen necessum habemus fateri, cogitatum illud a priori in quantum variæ sese hic ingerunt subtilitates, haud esse contemnendum: a posteriori vero, qvatentis nec autoritate aliqua Script. Sacræ, neque rationibus firmis & necessariis firmatum est, sed prout probabilibus & conditionatis tantum conjecturis, cum artificio quodam λογαριθματικῳ, sive rerum futurarum præscientia & proreæsi com- bina-

binatis, ab ejusmodi nugatoribus nude est inventum.
in tantum omnino explodendum. Præterea ἀναγραμμα-
τισμὸς, vel μεταγραμματισμὸς, scil. vocum dissolutarum
collocatio in novo contextu, aut permutterarum syllaba-
rum, in novas atque a prioribus diversas voces coag-
mentatio, veteribus multum in usu fuerat; quod qvidem
pro auctiori mentis specimine habendum: nam mul-
tum, ni fallor, in hoc laborarunt majores, quo ex conver-
so literarum ordine, convenientem personæ significatio-
nem elicere possent, adeoque non in cassum, nec illibe-
raliter vacuas horas in hoc impenderunt etiam multæ
eruditionis viri. At ex eo, superstitione conjectione, fu-
turos rerum eventus prænunciare, sortilegium divinan-
tium esse, facile cuique constare existimamus.

§. XVII.

Prodit de cætero in lucem *Sortilegium Belomanticum* ex
occasione verborum Ezech. XXI. v. 9. Verba hæc sunt:
Stetit enim Rex Babylonis, in bivio duarum viarum, divinationem
*qvarens, commisiens sagittas, interrogavit idola, & exta consu-
luit. Juxta indolem lingvæ sanctæ, ad matrem via in capite*
*duarum viarum stetit. Multum de hujus qvæstionis ge-
nuina interpretatione solliciti fuerunt Philologi, in bivio*
*& trivio hærentes. Hieronymus tradit Regem sumpsi-
se duas sagittas, qvarum uni nomen *Rabbath*, alteri *Jeru-
salem*, inscriperat; qvas deinde in pharetra commis-
cerat, & clausis oculis unum illarum eduxerat, scil. nomine
Jerusalem signatam. Alii ita exponunt, qvod duas vel
tres sagittas in aerem jecerit, experturus, num cade-
rent in sinistram, versus *Rabbath*, an in dextram, versus *Je-
rusalem*? Vatablus vertit: *Polivit sagittas*, id est ferrum sagit-
tarum, ut splenderent instar speculi, in quo splendore cer-*

nebant divinatores, qvo eundum esset; qvod fuisse genus
 Magiæ Catoptromanticum. Aliter hunc locum illustrat
 Edvard. POKOKE ad Abul Farajum referens, qvod cum
 alicui vel iter suscipiendum, vel ducenda uxor, vel a-
 liud magni momenti negotium peragendum esset, soli-
 ti sunt consulere sagittas, qvarum tres vasculo inclu-
 sas haberent, qvarum *prime* inscriptum erat
 אמרני רבי נחאנן רבי prohibuit
 id est, *jussit me Dominus meus*; *secunda* me Dominus meus: *tertia* erat ἀρχαμπατ: qvad si extra-
 henti unam manu occurreret prima, alacri animo pera-
 gebant, si secunda, desistebant, si tertia, reponebant tam diu,
 donec vel secunda vel tertia obveniret. Credibilius autem
 est, ambabus manibus sortes eductas esse, ita, ut qvæ for-
 titio ad dextram futura esset, ea divinitus imperari videre-
 tur: in quam sententiam celeberr. Cunradus inclinat. Mi-
 rum sane circa hoc sece offert sortilegii exemplum, ita
 ut dum bellum inchoaret Rex, ex superstitione gentilium
 hoc consilium capesset, quod poliret sagittas suas, &
 earum casu de continuando suo proposito statuens, pe-
 teret oraculum a Diis suis per sacerdotes, unde ad dex-
 tram ejus facta est *Divinatio super Jerusalēm*, id est, sagitta
 divinatrix, in aerem conjecta ad dextrum latus cecidit,
 in eam viam scil. qvæ recta Hierosolymam dicit: Rab-
 bath enim filiorum Ammon, ad sinistram sita erat, &
 hoc Sortilegium permovebat Regem Babylonicum.
 Huic momento subiungimus τεφαυαλσιαν, quod inde
 nomen sortita est, dum illud de quo institutum fuit sor-
 tilegium, manu vel baculo ex cinere & pulvere literis in
 scripro eligebatur: βαρουαντσιαν, & συκουαντσιαν, dum il-
 lud quod salviæ seu ficus foliis inscriptum, recollectis foli-
 is sacrum erat: collocabantur enim folia sub aperto cœ-
 lo, &

lo & cum ob levitatem & mobilitatem facile a vento potuerint distrahi, hinc digesta illa folia & in ordinem aptata, oraculi vim habere credebatur: Κηρομανεῖα, qua ex ceræ colliquescentis, & in aquam subjectam destillantis diversis formis elicebatur responsum: & plura ejusmodi, quæ fortassis ille, qui copiosiora adminicula de hacre habuerit, plenius explicaturus erit.

S. XVIII.

Antequam discursum nostrum de amplissimo hoc argumento finiamus, svadet ratio instituti, quo hic variarum gentium variis ritibus explicatis, varia etiam illarum, juxta sortilegia usurpata instrumenta, breviter attingamus. Antiquissima instrumentorum qualitas petenda erit a ritu Israelitarum in distributione terræ promisæ: narrantibus Judæis, tot baculos pro numero stemmatum sumpserunt, quorum unicuique inscripserunt nomen stemmati Ἰδον, atque iterum tot baculis sumtis inseruerunt portiones, qvos omnes in duas divisas partes obtulerunt Eleazar, summo Pontifici, qui dextra, baculum stemmatis nomine, & sinistra, baculum portionis terræ nomine insignitum, simul apprehendens duos istos baculos conjunxit, atque sic cuilibet stemmati suam ex sorte dedit portionem. Olim fabis nigris & candidis, aut etiam glebulis aut calculis seu ψῆφοις, quorum quidam ἄτρητοι erant, quidam τετραγωνέροι, tesserisve aut talibus sortem jacere consuetum fuit: sortituri autem calculos in urnam certo numero conjiciebant, præmisso folio Oleæ cui ἐρυτος nomen erat, inde quod mercurium præsidere sortibus credebant: aliqui ex calculis characteribus notati, atque a cœteris distincti erant. Cum ergo sors ducenda esset, primo oleæ folium eximebant, postea aufereban-

singuli singulos, qvos fortuitō arripiuissent, & secundos
 tertiosqve priore ordine repetito, tollebant, tandem edu-
 &is omnibus, prout quisq; signatorum numero supera-
 bat. Et hæc Sortilegii instrumenta, vel cum Magistratus
 legerentur, vel in adeunda hæreditate, percipiendisve aliis
 emolumentis, usurparunt veteres, scil. tunc, dum res alias
 difficilis dirimenda erat, una vel iterata sortitione litem
 æqvabant, atqve decidebant. *Veneros globulos inaura-*
tos & argenteos usurpare, Germanos autem literarum
elementis, ut olim Syracusani, aut tesseras aut chartis,
quarum quædam notatæ, quædam notis carent vel aliis
etiam rebus, usos suis fert Peucerus de Sortibus. Anti-
quis in usu fuerant calculorum, taxillorum, & Afraga-
lorum ludi, qui qvidem Sortitioni haberi aliquid co-
gnatum videntur, quemadmodum etiam crebra fuerat Ve-
teribus per latrunculos, talos, tesseras, aleasq; sortitio: la-
trunculi præliorum, belliq; erant simulacrum, testante Neu-
husio, & constarant distinctis quadratis areolis in orca seu
fritilio quadrato: κυβεῖα tesseras utebatur, cubi specie scul-
ptis, quæ εξάπλευστæ est, & sex inclusa quadratis lateribus.
περιγρæta autem rectis descriptisq; lineis exercebatur,
quarum media vocata est sacra: ἀσεγγωλισμὸς quat-
vor talorum jactu usurpabatur, hinc ἀσεγγωλη, alias
Græcis ἀσεῖαι ήται ἀσενοὶ dicti, hi non pluribus, quam
quatvor constarant lateribus. Et per plurima alia, quæ
partim nobis ignota, partim ob brevitatem hic omissa.
Hæc tere sunt Sortilegiorum genera, ritus, ac instru-
menta, quæ pro ratione instituti in his pagellis, ex
optimorum Autorum Scriptis, literatorum & corda-
tarum mentium candidæ censuræ reliqui-
mus examinanda.

SOLI DEO GLORIA!

Inaugurationem
Pari Spectabilis & Clarissimi
Dn. DANIELIS HUGOÆS /
Philosophie Candid: & Confess: Eccl: Notarii
solemni, Afinis & Fautoris officio
colendi
ACCLAMATIO PERAMICA,

Scrip: us incertis gens numinis initia veri,
Mæcia gens summum rebus adeste Deum,
Eventus tribuit miros effectaque rerum,
Sortibus ha: dubiis tunc futura volens:
dilegis atqvis locus? & qv: Sortibus ipsis
Christicolas inter, gloria lausque fides;
sapient docet hoc dicens: * mittuntur in ulnas
Sortes, sed jallat dirigit ipse DEus,
idcæcæ Sortes, qvid & ars, qvid munus idipsum,
Alea qvid certi, Tesseræ qvidve ferat;
Egregio monstras discursu, Candide fautor,
Hinc doctor inter fors tibi prima datur,
Nuper in simplexus Veneris Thalamosq; ruebas,
Sors tibi pro meritis virgo pudica fuit:
Tempora mox lauro viridi tua cinget Apollo,
Sic gemini, Afinis, forte beatus eris.

Quam transmisit
NICOL: PROCOPIÆUS
Sacell: in Somero.

* Proverb: 16.38.

Cum Tibi docte HAGERT satuuntur
blandas,

Qua meritis multiis, ingenioque tuo
Cenigras sunt: e quidem linguis celebrabere doctum.
Et nitida pariter laude vehendas eris,
Dum video, sacra cingi tua tempora fronde
Mox; O quam cuperem nunc superesse tuum
Cum Genitrice Patrem, tibi quem lventia fata
Abstrekere pium, cerneret ipse tuas
Quo gratas eras, lucem quas mittis in amplexum
Quasq; etiam magnus, nunc comitatur in
Gratulor ait ego T: Fautor molimina lante
Fortanent nisus astra benigna tuos!

Clarissimo Dn. Candidato, Fautori suo propens
sincerioris testandi affectus ergo gratulab
hac reliquit.

GABR. JORGSTEGEN/ G.
Helsingf. Nyland.

